

Kinni HIV?

Kinni AIDS?

Awon akole mejeji wonu ara won. HIV ri gegebi kokoro to nba ago ara ja. AIDS je esi ija kokoro naa pelu ago ara.

Ti awon omo ogun (imuniti) ara ko ba le ba koro na j'amo (eyi ni a mon si apakeji isegun ija omo ogun ara pelu kokoro HIV leyin ti o ti re ara).

Eniyan le ni kokoro HIV sugbon ko ma ni arun AIDS, eyi ti awon dokita mon si HIV positive. Gbogbo eniyan to ba ni AIDS lona kokoro HIV lara. Eyi ni eniti arare ko le ba kokoro HIV naa ja mo, oti re awon omo ogun ara ninu ija naa, Eni naa ni o ti ni arun AIDS, eyi to tumo si pe oluware ni kokoro HIV lara pelu.

Kokoro HIV ma n ba omo ogun ara ja tara pelu ero lati bori won. Awon omo ogun ara lona nba awon aisan yo' kun ja sugbon ti kokoro HIV ba bere ija aiduro pelu omo ogun ara eyi ma je ki o re won lati koju ija si awon aisan kereje kereje ara miran. Leyin ti kokoro oloro yi ba ti bori omo ogun ara, awon aisan kekeke yoku a le wonu ago ara lai ni ikose rara, asiko yi ni eniyan ti ko arun AIDS.

Itunmo miran fun AIDS ni wipe ti ohun ka CD4 ara ba ti din ni irinwo, oluwa re ti ni AIDS ni yen o. Ti arun AIDS ba pa eniyan, oluwa re ko ku iku HIV, kokoro HIV kan je olugbowo fun awon arun miran gebebi iba, iko fere, aya tutu ati be be lo. Idi ni pe awon omo ogun ara ti 'le, won ko ni agabara lati do ju ija ko awon arun miran mon. Opoplopo igba, kokoro HIV ati arun miran lonfa iku nipa arun AIDS.

Agbeyewo

Kinni HIV?

Kinni AIDS

Bawo ni HIV ati AIDS se wonu ara won?

Kinni HIV nse fun ara?

Bawo ni eniyan se le ku nipase AIDS?

Ona ti a le gba ko arun naa

1. Ibalopo lai ni idabobo larin eni ti o ni kokoro HIV lara pelu eni ti ko ni. Eyi tumo si ibalopo ki ibalopo lai lo eroja idabobo kankan ge ge bi Kondom. Kondom nikan ni eroja ifeto somo bibi ti otun da bobo lati ko kokoro HIV. Sugbon kondom wulo nikan ti aba lo lona to to, a toju re lona to ye ati eyi ti ko i ti baje. Leyin eyi, Kondom ko pese abo to daju patapata (100%), awon onimo eko fi ye wa wipe kondom wulo de ipo to ku die ko de ogongo(93%). Ti eniyan meji ti ko ni kokoro na aba ni asepo lai lo idabobo, ko si ewu ati ko kokoro oloro naa- E yi fi han wa idi ti o fi ye ki a mon iwon ati ipo wa si kokoro naa ati ayewo Kororo HIV wo ninu eje wa. Ona kan ti Korokoro na fi n ran ni ki o lo lati ara eni to ni si ara eni ti ko nii. Ona ti a fi le din ewu ati ko kokoro naa ni ki a ni ikora eni ni ju ni iwon eniyan ti a nba ni ibalopo. Bi a ti se menu ba tele, o se pataki ki a se ayeo eje wa fun kokoro naa. Ti a ko ba ni ohun se pelu kokoro naa a ko le di HIV positive. Orisi ona gege bi esin, ebi ati asa lo fi ye wa pe ki ani ikora duro ninu ibalopo ni pataki julo larin odo. O ye ki a ni lokan pe ipa to po ni ibalopo ko lati ko kokoro

naa (85%).Awon ona meji miran ti asalaye ni sale lo tun wa ti a ti le gba ko kokoro naa sugbon ipalopo lo ko eyi to poju nibe

2. Eje enikan si ekeji: Eyi tumo si pe ki eje eni ti o ni kokoro HIV ropo mo ti eni ti ko ni kokoro naa. Eni ti ko ni kokoro naa tele a di eni to ni kokoro naa (HIV positive) ni pa riropo eje pelu eni to ti ni kokoro naa tele. Eyi le sele ni orisirisi ona, Gegebi ipinlo abere lati fa eje larin eniyan meji, bi o ti wule ko kere mo, eyi le fa kokoro naa. Ni idi eyi, o se pataki ki a se itoju abere ti a fe lo gegebi sise fun ogbon iseju kia to lo. Awon ona miran ti eje file wonu ara won ni eroja ifarun po, eroja ida batani sara pelu gbo ona miran to le mu ki eje jade lara eni.Ona ti o lewu ju ni gbigba eje lati ara eni to ni kokoro HIV fun iwosan eni ti ko ki. Eleyi wo po bi ogun odun seyin ni Amerika nigba ti ko si ayewo to peye fun eje ki won to lo.

3. Iya si omo (MTCT abi PMTCT). Obinrin to o ba je HIV positive le fi kokoro HIV ran omo. E yi le sele nigba ti obirin na wa ninu oyun, igba irobi ati nipa fifun omo loyan. Nipa lilo awon ogun idabobo le din ewu ifi kokoro naa ran omo lati ara iya, ni opolopo agbegbe ofe ni eto idabobo yi je fun iya omo. Obirin ti ko ni kokoro HIV yi ko le fi ran ran omo. Obinrin ti o ba ni kokoro na ni ewu ati fi kokoro naa ran omo ni ona ogbon o le marun ninu ogorun (35%).

O ye ki a tun fi ran ra wa leti pe nipa ibalopo larin okunrin ati obinrin ni o ti lewu ju (85%) lati ko kokoro HIV. Awon ona miran ti a file ko kokoro naa se pataki lati moju to sugbon amojuto to poju ni lati wa fun ibalopo gebebi ipa to ko lati fi kokoro naa ran.

Agbeyewo

Ona wo lo wopo ju lati ko kokoro HIV?

Ona wo lafi le din tabi dabobo lowo ona ati ko kokoro naa?

Kinni ki eje wonu ara won(ki eje ropo)?

Ona wo lafi le din tabi dabobo lowo ona yi lati ko kokoro naa?

Kinni MTCT?

Kinni ona ti a fi le pedin tabi dabobo lowo ona yi lati ko kokoro naa?

Kinni ona to se koko ti a file dabobo lati ko kokoro naa lowo awon ona meteta ti a menu ba?

Kinni idi ti a fi fun Ibalopo larin okunrin ati obinrin ni amojuto to po'ju?

E to alafia ati ohun ti a nje ko ipa pataki fun ara lati ba arun ja ati titun ara se, ni pataki julo lowo arun ati aile ara. Eniyan le ko tabi ko sai ko kokoro HIV (HIV+) nipa ibalopo lara eni to ni kokoro naa ni ekan. Elomiran ti di HIV + nipa ibalopo lekan, elomiran si se aiko kokoro naa nipa ibalopo lekan pelu eni to ni kokoro naa.Opolopo nigbagbo pe bi ara ba se lokun si le se ifa seyin lati ko arun ki arun. E yi to tumo si pe, eni ti o ba ni okun lara dada ni abo lara ju eni ti ko ni alafia to poju owo lo lati ko kokoro HIV.Eyi tun ba awon aisan miran wi, gegebi iko fere(TB) ati arun iba.

Ara nilo eroja ounje merin to se koko:Ekinni, protein (ti a le ri ninu eran, wara, eyin tabi ewa) o wa fun idagba soke ara ati riran imuniti ara lowo. Ki se jije protein nikan lo nran

imuniti ara lowo bi ko se agbajowo awon eroja ounje mererin ti o nfun ara lalafia. Ekeji, fats (ti a n ri ninu epo, ororo, eran, efo ati be be lo) o nfun ara ni okun ati lati dabobo ara. Eketa, carbohydrates o npese okun fun ara (a leri ninu oka, buredi, sugar, eso ati be be lo. Ekerin, ara nilo o omi to mon.

Ohun to tun se pataki fun ilera ni itunra se ati imoto. O se pataki lati se imoto ara, wiwe ara ati isetoju egbo ara pelu. Gegebi a se so siwaju, HIV/AIDS nso omo ogun ara di ole, eyi to o nfun awon arun kereje ni agbara lati se ara lese. Nigbati HIV ti so omo ogun ara di ole, o se pataki fun eni ti oba ni kokoro yi lati se ayewo lodo dokita fun gbogbo aisan to ba nba ara ja.

Kin ni idi ti kokoro HIV fi nran si : Iwuwa si lawujo

Aigbagbo: “Ko le sele si mi.” Iru ero wonyi larin awujo lo je ki opolopo se aika HIV/AIDS si isoro.

Eleya meya: Ifipa ni ibalopo, ijegaba lori obinrin, aise dede lawujo ati iseda wa.

Eko: Aisi eroja eko to to, Igba oro s’odi, fifi eko pamo ati ero lawujo.

Iroyin: Si so ibalopo di asa lagbaye, eyi tumo si pe ki a ma polowo ibalopo gege bi oja lori amohun maworan ati awon ero iroyin miran. Awon ile royin yi ki saba menu ba idabobo nipa ibalopo ati awon ewu to wa nibe egebi kokoro HIV.

Ero’ja iwosan: Ise’toju alaisan won gogo, ero isewosan naa ko si larowoto, eroja idabobo naa ko si larowoto pelu, awon ero ja itoju eni ti oko arun miran nipa ibalopo ko si larowoto pelu.

Asa: Awon asa kan ko faye gba kia soro nipa ibalopo ni’ta, nigbangba tabi nipa bi a sele ni ibalopo ni ona to mu idabobo wa.

Koto koto lawujo: Eyi nfa aijehun to to, eto ilera so owon, eto igbesi olukaluku ati owon gogo a ti se iwosan arun.

Awon aisan miran ti a nko nipase ibalopo: Awon arun kereje wonyi je oluranlowo fun kokoro HIV lati wonu ara logan.

Ogun: Eyi nfa ibalopo pelu ipa, isi dide opolopo eniyan lati ibi kan si ibi keji nitori ogun.

Iha ti HIV/AIDS ko si agbaye

UNAIDS (Dec.2005 Report) fi ye wa wipe eniyan bi ogoji lona million (20 million) lo ni arun HIV/AIDS yi.Ni asiko yi, eniyan bi marun din logbon lona million(25million) lo ti ku nipase arun AIDS.Ninu gbogbo awon ti o nba HIV yi, bi eniyan mesan ninun mewa (90%) ni ko mon pe awon ni kokoro naa, sibe won ngbe ni inu ilu nla. Awon odo ni o le wu ju lati ko kokoro naa sugbon ewu naa ko yo agbalagba sile. Ni odun 2005, idaji (50%) ninu awon to o sese ko kokoro naa ni o wa larin odun medogun and merinlelogun (15-24). Ni ojojumo ole ni eniyan lona egberun mejo (8,000) ti o nfi aye sile nipase AIDS ati eniyan bi egberun lona merinla(14,000) ni o sese nko kokoro naa lojojumo.Ninu awon ti o sese ko kokoro naa, opolopo lo lero pe bi Igba o le adota (250) (awon miran ni egbewa-2,000) ninu won ni omo kerere to ko lati ara iya nipa ibi tabi fi fun loyan. Leyin iku, arun naa nda opolopo wahala sile lawujo.Million merinla lo ti di alai lobi nipa iku AIDS. Ni akoko yi, idaji ninu won ni agbe- eyi ti o si le ga si,bi million merindinlogun (16million) ni odun 2020. Iku AIDS ti pa opolopo oluko (Ida mejo ati abo ninu mewa-85%- ni Iku AIDS) ati isoro eto itoju nitoripe won ko ni imura to,owo o to ati pe aisan naa po ju (Ida marun si mejo-50%-80%- awon ti o wa ni ile wosan ni o ni arun AIDS.

Agbeyeo

Kinni ipa ti ohun jije ko nipa idabobo?

Kin ni idi ti tioju se se pataki?

Kin ni idi ti HIV/AIDS fi npo si?

Kin ni idi ti a fi le kun?

Kin ni idi ti o se pataki ju lawujo?

Bawo ni iha ti agbaye ko se kan wa nibi?

Kin ni omo ti HIV/AIDS nbi ni kia ti kokoro naa to ba ti ran?

Kin ni omo ti o nbi leyin to o ti wo ara tan?

Idabobo

Awon ona wa ti a fi le ran eni ti o ni arun HIV/AIDS lara: (1) Anti-retroviral treatment (eto iwosan ati fa arun na seyin), sugbon ko si iwosan fun kokoro HIV (2) Idapada imunity ara (3) itoju awon aisan kereje miran leyin arun naa.

Antiretroviral treatments(eto iwosan ati fa arun na seyin) ki se iwosan, ko si iwosan fun arun HIV/AIDS.Itoju yi nran imuniti ara lowo ni, eyi ma n din agbara arun naa ku. Eyi le lora emi eni ti o ni arun HIV/AIDS. Itoju yi ma nsise iyanu nitori ayipada ma nde larin osu meji ti itoju naa bere.

Antiretorviral treatments(eto iwosan ati fa arun na seyin) naa ni awon abuku ti'e.Ogun naa won. Won soro ri ni awon orilede ti idagbasoke won fa seyin.Ati pe ogun naa ni awon ewu miran fun eni to nlo (bi ida meji si meta ninun mewa-20%-30%- awon ti o ni kokoro HIV ni Amerika ni ko le lo ogun naa).Antiretroviral treatments(eto iwosan ati fa arun na seyin) naa ma n din ni agbara ti kokoro naa ba ti moju re tan.

Antiretroviral treatment(eto iwosan ati fa arun na seyin) le ran eni ti arun naa ti wo lara lati ni alafia sugbon ki i se iwosan patapata. Imunuti ara naa si le se iranlowo nipa itoju ati ounje to dara fun ara.

O ye ki a tun ran ra wa leti pe, Iku HIV/AIDS ma n wa nipase awon arun kereje miran leyin ti imuniti ara ba ti di ole,ti won kole doju ija ko awon arun na mon.Ni idi eyi,iwosan fun awon arun kereje yi se pataki fun alafia eni ti o ni arun HIV/AIDS lara. Wi wa itoju fun awon arun kereje won yi le mu emi eni ti o ni arun HIV/AIDS gun.

Idabobo lowo MTCT

Obinrin ti o ni kokoro HIV ti o wa loyun le ko kokoro naa ran omo bi ida meta ninu mewa (35%).Gegebi a ti so tele, awon itoju wa ti o le da ikoran kokoro naa lati ara iya fun omo ninu oyun. Ogun kan ti a mon si Nevirapine, ti a ba fun alaboyun ki o to bi'mo ati leyin ibi o ma ndin ewu ikoran aisan naa fun omo ku, ko si won pupo ju (bi irinwo Naira). Itoju yi wopo, nitori pe ko won ju, o si rorun lati lo.Awon ile ise ipogun kan ma nse itoju yi lo'fe. Ohun to se pataki fun iya ati omo ni imon nipa HIV ki itoju ba le bere lo'gan.

Agbeyewo

Kin ni ona meta to se pataki fun awon to ni kokoro HIV lara?

Kin ni aniretroviral treatments(eto iwosan lati fa arun na seyin)?

Ki ni won nse?

Se iwosan patapata wa?

Kin ni abuku itoju yi?

Kin ni awon ewu to nteyin itoju yi se yo?

Kin ni MTCT?

Kin ni Nevirapine?

Kin ni ohun to se pataki fun eni ti ko ni ati eni to ni lati se idabobo ni pa riran kokoro HIV?

Iyato larin okunrin ati obinrin

HIV/AIDS bere ni pa ri ran okunrin lopolopo, sugbon lowo yi obinrin ni nran ju.Ni odun 2005, o le ni idaji (>50%)awon to o se se ni kokoro HIV ti o je obinrin. Eyi waye ni pa iseda obinrin, awujo wa, eto ati ipo lawu jo. Gebegbi o ti wa fun okunrin, ona ti o poju lati ko arun na ni ipase ibalolopo larin okunrin ati obinrin.Ni asiko yi, iye obinrin ti o ni kokoro HIV ti di ilopo meji lododun.Ni ifoju da, ni ogun iseju aya(20secs) obinrin kan nko kokoro HIV ni orilede ti idagba soke won ni ifaseyin.

Eto Obinrin ati ipa ti won nko ninu ebi, ni pato ti won ba ni kokoro HIV lara ninu ebi, eyi ndin itoju ati aranlowo fun won. Idi ti ewu fun obinrin lati ko kokoro HIV fi npo si le wa lati awon ona wonyi.

1. **Biologi:** Obinrin ni olugba mon,ra ninu ibalopo larin okunrin ati obinrin.Eyi fi obinrin si ipo elege lati ko arun naa ju okunrin lo.At wipe, ni asiko ibi,obinrin le fi aisan naa ran omo nipa MTCT.
2. **Awujo/Asa:** Obinrin nje iya ijegaba nipa ibalopo nitori iha ti a ko si ipo obinrin lawujo. Iwa ijegaba yi le sele nipa fifi ipa ni ibalo, rogbodyan- eyi le sele nipa lilo ipa tabi nipa si se ise asewo. Opolopo obirinrin ni ero wipe awon ko lohun lawujo lati soro nipa ibalopo tabi agbara lati fi oro jomitoro oro nipa ibolopo to ni abo.
3. **Ekonomi:**Opolopo igba ni obinrin ma nse ise asewo ni pase bi awujo se ti won si notori wipe aye ko gba won lati sise lawujo, won gbekele okunrin pupuju fun jije mimu ati ohun elo won(awon okunrin be le ko won tabi ki iku mu won lo), tabi ko ti e si ise lawujo fun won (ni pase eyi ko ni si ounje ati owo).Opolopo odo were lobinrin lo ni ‘sugar dadi’ nitori ipo ati owo won. Eyi parapo lati di ijegaba l’obinrin lori lawujo.
4. **Epidemiologi:**Opolopo igba ni obinrin ni’lo eje fi fa sara leyin ibi, eyi nse alekun ewu ati ona lati ko arunn na ju okunrin lo.